

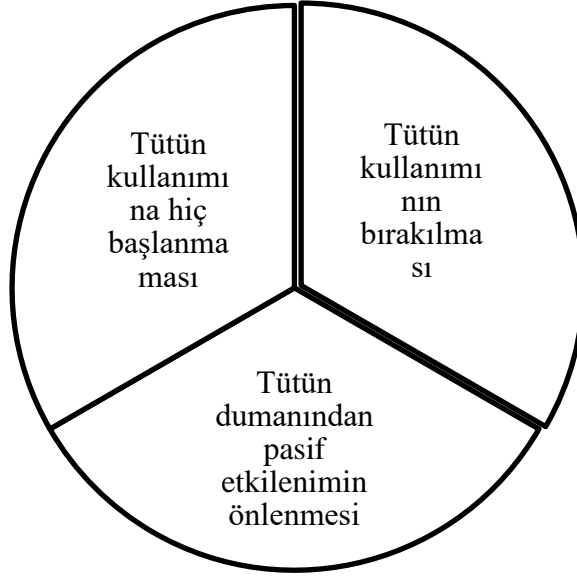


## YEREL YÖNETİMLER ve TÜTÜN KONTROLÜ



### Tütün kontrolü nedir?

Herhangi bir tütün ürününün içilmesinin ve tütün dumanından pasif etkilenimin önlenmesini amaçlayan yaklaşımlar bütünüdür. Bir başka ifadeyle; tütün kullanımına hiç başlanmaması, içenlerin bırakması ve pasif etkilenimden korunmayı amaçlar (Şekil 1).<sup>1</sup>



Şekil 1. Tütün kontrolünün üç temel bileşeni

### Dünya’da tütün kontrolünün çerçevesini çizen belgeler var mıdır?

**Evet.** Tütün Kontrolü Çerçeve Sözleşmesi (TKÇS) tam da bu amaçla Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından 56. Dünya Sağlık Asamblesi’nde 21 Mayıs 2003 tarihinde kabul



# HALK SAğLIğI UZMANLARI DERNEğİ

edilmiştir. Türkiye’de TKÇS 30 Kasım 2004 tarihli ve 25656 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmesi ile tütün kontrolü çalışmalarını hız kazanmıştır.<sup>3</sup> Daha sonraki dönemlerde tütün kontrolü konusunda farklı ek adımlar atılmıştır. Bunlardan bir diğeri de stratejiler belgesi olarak kabul edilen MPOWER eylemleridir.<sup>2,3</sup>

## Tütün kontrolü kimlerin sorumluluğundadır?

Tütün kontrolü için çok disiplinli bir yaklaşım gerekir. Bununla birlikte, kamusal otoriteler yurttaşların sağlığının korunmasında en öncelikli sorumluluğa sahiptirler. Kamusal otoriteleri destekleyici farklı kurum ve kuruluşların tütün kontrolünde katkıları beklenmektedir. Yerel yönetimler, sivil toplum örgütleri, mesleki dernek ve birlikler, tütün kontrolü ile ilgili yurttaşların bireysel ve/veya bir arada mücadele ettikleri platformlar, vb. akla gelenler arasındadır.<sup>4</sup>

## Tütün kontrolünün sağlanabilmesi için yerel yönetimlerin yararlanabileceği modeller var mıdır?

**Evet.** Dünya Sağlık Örgütü “Sağlıklı Kent” modeli bu konuda yararlanılabilecek bir modeldir, yaklaşımlar bütünüdür. Bu yaklaşım ile DSÖ, sağlığı kentlerin siyasi ve sosyal gündeminde en üst sıralara çıkararak halk sağlığı için etkili planlamaların ötesinde aktif eyleme geçilmesini amaçlamaktadır. Sağlıklı kent için yerel yönetimler, sağlık uzmanları ve diğer kamu, özel, gönüllü kuruluşlar arasında iş birliği yapılmasını önermektedir. Temel olarak sağlıklı kentler, insani bir yaklaşım ile herkesin ortak hizmetlere erişimini sağlar, insan ve sosyal sermayeye yatırım yapılmasına odaklanır, erişilebilir sosyal, fiziksel ve kültürel bir çevre oluşturur, insan sağlığı ile birlikte çevre sağlığını da politikalarının merkezine koyar, sosyal adalet ve kapsayıcı katılımı ön plana çıkarır, sağlıkta eşitlik ve sürdürülebilirliği kentsel planlamaya entegre eder, sağlıklı yaşam tarzını teşvik edecek planlamalar ve uygulamalar yapar. Sağlıklı kentler; erken dönem çocuk gelişimi, yaşlanma ve kırılgnalık, fiziksel aktivite azlığı, obezite, tütün, alkol kullanımı ve ruh sağlığı sorunları gibi önemli halk sağlığı sorunlarıyla mücadele ederek dayanıklı toplumları teşvik etmeye ve insan odaklı sağlık sistemlerini güçlendirmeye odaklanmıştır. Kısaca, **sağlıklı kentlerde; yurttaşların tütün dumanına maruz kalmaktan kaynaklanan hastalıklarını, erken ölümlerini, bu nedenlere bağlı meydana gelen sosyal ve ekonomik zararları önleyen düzenlemelerin eksiksiz ve süreklilik içinde uygulanması gerekmektedir.**<sup>5,6,7,8</sup>

Kent liderleri, mevcut tütün kontrolü mevzuatına uyum konusunda kent düzeyinde teşvik



# HALK SAğLIğI UZMANLARI DERNEğİ

edici uygulamalar geliştirebilirler.<sup>9</sup> Türkiye’de, 9.4.2024 tarihinde DSÖ’nün ilgili web sayfasından ulaşılabildiği kadarıyla; sağlıklı kentler arasında Ankara-Çankaya, Burdur, Bursa, Bursa-Nilüfer, Denizli, Eskişehir-Tepebaşı, Gölcük, İstanbul-Kadıköy, İzmir, İzmir-Balçova, İzmir-Karşıyaka, Mersin-Mezitli, Trabzon-Metropolitan ve Yalova bulunmaktadır.<sup>10</sup>

## Yerel yönetimlerin tütün kontrolü perspektifini uyguladığında başarı sağlanan örnekler var mıdır?

**Evet.** Amerika Birleşik Devletleri’nin New York kentinin 2003 yılında belediye başkanı liderliğinde tütünsüz kente geçiş sürecine girdiği zaman; şletmelerde ekonomik kayıplar olacağı, iş kayıplarına yol açaacağı ve vergi gelirlerinde azalma olacağı yönünde tartışmalar ortaya atılmıştır. Yerel yöneticiler o dönemde iş yerlerindeki tüm çalışanların ve müşterilerin sağlığının eşit şekilde korunması konusunda dikkat çekmiş ve çalışmalarını bu bakış açaışıyla ilerletmişlerdir. Bir yıl sonraki çalışma sonuçlarını bir rapor olarak yayınladıkları zaman kentteki restoran ve barların %97’sinde tütün dumansız bir ortam sağlandığı ortaya konulmuştur. Restoran ve barların ticari gelirlerinde artış, istihdamda artış, işletme vergilerinde %8,7 artış izlenmiştir. Kent sakinlerinin büyük bir çoğunluğu (%69) tütün kontrolü konusundaki çalışmaları desteklemişlerdir. İşletmelerdeki ortam havası ölçümleri yasa öncesi ve sonrası karşılaştırıldığında hava kirliliği düzeylerinde ortalama altı kat düzelme izlenmiş, bar ve restoranlardaki tütün ürünü kullanmayan çalışanlardaki tütün yan ürünü olan kotinin düzeyi %85 azalmıştır.

Sonuç olarak yerel yöneticilerin öncülük ettiği yasanın uygulanması ile bar ve restoran çalışanları ve müşterileri daha temiz bir hava soluyarak hayatlarına devam etmektedir.<sup>11</sup>

## Türkiye’de yerel yöneticilerin tütün kontrolü konusundaki rolleri neler olabilir?

Ülkemizdeki yerel yöneticilerin çağdaş sağlık anlayışına sahip çıkmaları gerekmektedir. Yerel yöneticilerin Türkiye’de 4207 sayılı Tütün Ürünlerinin Zararlarının Önlenmesi ve Kontrolü Hakkındaki Kanun’a sahip çıkmaları, Kanun içerisinde yer alan ve yerel yönetimlerden yapılması beklenen bütün adımları EKSİKSİZ atmaları beklenmektedir. Bu yaklaşım, yerel yöneticilerin görevleri süresince birey ve/veya toplum sağlığına yapacakları önemli katkılar arasındadır.

HASUDER ülkemizdeki bütün yerel yönetimlerin tütün kontrolü ile ilgili birey ve/veya toplum yararına atacakları her adımı destekleyecek, eksiklik gördükleri her konuda ise uyarıcı rol ve sorumluluğunu sürdürecektir.



# HALK SAğLIğI UZMANLARI DERNEğİ

**UNUTMAYALIM!**

**TÜTÜN DUMANSIZ ORTAMLAR HAYAT KURTARIR.**

**TÜTÜN KONTROLÜ SAğLANDIğINDA SAğLIğIN TARAFINDA OLAN  
HERKES KAZANIR.<sup>1</sup>**

**YEREL YÖNETİMLER TÜTÜN DUMANSIZ ORTAMLARIN YARATILMASI**

*HASUDER Tütün ile Mücadele Çalışma Grubu tarafından hazırlanmıştır.*



## **Kaynaklar:**

1. Tütün Kontrolü ve Sigara Bırakma Tedavisi Hekim El Kitabı. Türk Toraks Derneği; 2013.
2. WHO report on the global tobacco epidemic, 2023: protect people from tobacco smoke. Geneva: World Health Organization. Çevrimiçi yayın yılı: 2023. Erişim tarihi: 2 Temmuz 2024. <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/372043/9789240077164-eng.pdf?sequence=1>
3. Ülkemizdeki Tütün Kontrol Çalışmaları. Erişim tarihi: 2 Temmuz 2024. <https://havanikoru.saglik.gov.tr/tuetuen-hakinda/uelkemizdeki-tuetuen-kontrol-calismalari.html>
4. Tütün Kontrolü Strateji Belgesi ve Eylem Planı 2018-2023. Erişim tarihi: 2 Temmuz 2024. <https://havanikoru.saglik.gov.tr/depo/Dokumanlar/ulusal-tutun-kontrol-programi-eylem-plani.pdf>
5. What is a healthy city. Erişim tarihi: 2 Temmuz 2024. <https://www.who.int/europe/groups/who-european-healthy-cities-network/what-is-a-health-city>
6. WHO European Healthy Cities Network. Erişim tarihi: 29 Mart 2024. <https://www.who.int/europe/groups/who-european-healthy-cities-network>
7. Phases of the Network. Erişim tarihi: 29 Mart 2024. <https://www.who.int/europe/phases-of-the-network>
8. Ninth Global Conference on Health Promotion, Shanghai 2016. Erişim tarihi: 29 Mart 2024. <https://www.who.int/teams/health-promotion/enhanced-wellbeing/ninth-global-conference/healthy-cities>



# HALK SAğLIğI UZMANLARI DERNEğİ

9. World Health Organization. Making Cities Smoke-Free. World Health Organization; 2012. Erişim tarihi: 29 Mart 2024. <https://iris.who.int/handle/10665/112506>
10. List of Phase VII Healthy Cities. Erişim tarihi: 2 Temmuz 2024. <https://www.who.int/europe/list-of-phase-vii-healthy-cities>
11. New York City Department of Finance, New York City Department of Health & Mental Hygiene, New York City Department of Small Business Services, New York City Economic Development Corporation. The State of Smoke-Free New York City: A One-Year Review. Published online March 2004. Erişim tarihi: 29 Mart 2024. <https://assets.tobaccofreekids.org/content/pressoffice/NYCReport.pdf>